

Redescobrir Josep Aragay

Quina llàstima que enguany no es compleixin cinquanta o cent anys del naixement o la mort de l'artista Josep Aragay (1889-1973). Si més no, serviria per manar la premsa a la imminent –amb aquest concepte tan deixatat de la imminència que tenen les administracions– restauració dels seus frescos del baptisteri de l'església parroquial de Breda. Més imminent sí que sembla la restauració de la seva intervenció ceràmica a la font gòtica del transiat Portal de l'Àngel, fet que a Barcelona propiciarà una exposició amb materials provinents sobretot del Museu Aragay de Breda.

Em fa l'efecte que, en la constant revisió historiogràfica del nostre passat, el moviment noucentista està passant un període de purgatori. Són uns temps, els nostres, de descoberta de les heterodòxies, i ara toca emmirallar-nos en els arraconats o els alternatius a les estètiques històricament oficials, com ho fou en el seu moment la del noucentisme català. I precisament Josep Aragay va ser un dels primers a crear els arquetipus d'aquella nova plàstica, d'un regust neopopular i italianitzant, sobretot en la seva ceràmica, en què es passegen noies amb càntrics i vailets amb estels i orenetes pels cels rentats, dins un paisatge mediterrani fet d'oliveres, pins, atzavares i el mar sempre a prop, humanitzat amb alguna vela llatina. Però en el cas d'Aragay plou sobre mullat, pel que fa a la valoració de la seva trajectòria: ja a mitjan anys vint va començar a ser un personatge discutit, i la seva obra provocà controvèrsies i àcides crítiques; això i altres vicissituds professionals van allunyar-lo de la cresta de l'onada. Durant la resta de la seva vida va viure a Breda en un autoexili interior, treballant encara la ceràmica i la pintura, apuntant una vegada i altra per repetir les dianes de la seva joventut.

Amb tot, diguin el que diguin, hi continuo tenint una debilitat, per Aragay i el seu món de blauet, ideal i fugisser. Per això celebraré la «imminent» restauració dels frescos que va pintar a Breda el 1925, malmesos durant la guerra incivil i recoberts el 1965 amb unes altres pintures damunt tàblex, molt menys interessants, del mateix autor. Un cop redescoberts, un cop restaurats, com que els nostres interessos són mòbils i oscil·lants com el vaivé de les onades, tant de bo es consideri que ha arribat el moment adequat per detenir-hi la mirada i rehabilitar Josep Aragay.

Josep Pujol i Coll

hagués coincidit amb la commemoració dels cent cinquanta anys del naixement d'Antoni Gaudí, un colós davant del qual l'aniversari del capellà de Folgueroles, que no proporciona ni de bon tros rendes tan considerables com les de l'arquitecte, quedaria relegat a un discretíssim segon terme, en què el poeta seria presentat com l'homenatjat d'una mena d'aplec jocflorallesc. «Pobre mossèn Cinto!», exclamava Segarra. I l'ús –voluntari, provocador– del diminutiu, la familiaritat en el tracte que revela, la falta de miraments amb què qualsevol s'hi adreça, produeix un efecte estrany en contacte amb el solemne apel·latiu de Verdaguer com a «poeta nacional de Catalunya», perquè un s'imagina en possessió d'aquest títol magnífic no pas un escriptor imprescindible en el procés de maduresa d'una llengua i el seu enaltiment, sinó un

Josep Berga i Boix, l'artista enfront de l'avi

El Museu Comarcal de la Garrotxa va presentar, del 6 de desembre del 2001 al 17 de febrer d'enguany, una exposició antològica de Josep Berga i Boix, pintor, escriptor i pedagog considerat un dels fundadors de l'Escola d'Olot.

No fa gaire, Joan de Segarra lamentava l'infortuni de Jacint Verdaguer pel fet que l'any del centenari de la seva mort, que hauria hagut de celebrar-se amb honors comparables als que a França es retribueixen a Victor Hugo,

La vall d'Olot,
de Josep Berga i Boix,
1901.

Banderes blaves

Les banderes verdes, com també les grogues, les vermelles o les poques de blaves que onegen aquests dies a les nostres platges i que, any rere any, unes setmanes abans que comenci oficialment l'estiu, els mitjans de comunicació s'encarreguen d'esbombar que hi haurà a casa nostra són un exemple més d'aquesta obsessió impossible i ridícula, històricament tenaç i, segons els ulls amb què es mira, entranhablement tendra que tenim homes i dones de voler viure segurs, de voler ordenar-ho tot i de voler controlar el món amb totes les seves coses. És el que també provem de fer, per exemple, a la muntanya, amb les pistes d'esquí; en els boscos, amb els senders que hi marquem; a les vacances, amb els esports d'aventura. Volem que tot passi pel sedàs humà, que tot tingui una dimensió humana: les passions, les emocions, els somnis i també els perills i els problemes. Arribem aquests dies a la porta d'entrada de l'estiu. Agències de turisme i diaris van plens d'ofertes de viatges de tota mena. Em fixo en una que prometen un recorregut de tres dies per una zona rural on, segons comenta, fa tot l'efecte que l'edat mitjana no ha acabat encara. L'oferta parla de pedres i de castells, de cases senzilles i de vells hostals, de pagesos simples i humils, que quasi canten mentre riuen, més que no pas treballen. Tanco els ulls i penso en alguns d'aquells tòpics romàntics sobre una època que de romàntica en tenia ben poc. Penso en cavallers, i en dames i en trobadors; en capellans, en pillets i en camins que porten a mercats al voltant dels quals gira la vida de tota una col·lectivitat humana. Penso quins tòpics acabarà creant la nostra època i no me'n surt cap. Perdudes les il·lusions del cor o la fe en el progrés, sembla que el segle que acabem d'enterrar no ha estat res més que el segle de l'individualisme més descarat i de l'interès; el segle on les banderes, blaves o de qualsevol color, onegen no pas per a tots, sinó individualment, en exclusiva per a cadascun de nosaltres.

Xavier Cortadellas

capellà de poble d'aficions xirucaires en relació amb el qual, de retruc, el país sembla una nació disminuïda que podria cabre en els dominis d'una rectoria. Si Gaudí hagués passat a la història com en Toni de la Pedrera o Dalí fos conegut arreu com en Salvi de cal Notari, a casa nostra potser hi hauria un parell de museus menys i un turisme escàs. Els sobrenoms, tan entranhables en l'escalfor de la llar, són inconvenients quan entre l'individu i el seu temps s'hi interposa la posteritat.

Josep Berga i Boix, l'avi Berga (1837-1914), és un dels damnificats per aquesta insensata

tendència del país a embastardir la categoria d'algunes de les seves individualitats amb tractaments de veïnatge complaent en què no s'arriba a saber ben bé on acaba l'etnologia i on comença la ciència. Qui sap si el valor d'aquest paisatgista afinat per la frescor de la molta garrotxina, endolcit per l'esclat de les poncelles, asserenat per les obagues muntanyenques, no hauria tingut millor fortuna si, com els altres dos membres de la triada de l'escola olotina, Marià i Joaquim Vayreda, hagués estat dispensat d'al·lusions de parentiu, si aquest epígraf casolà i benintencionat no l'hagués arrelat

tan fonament en el terreny potser fecund, però limitat, del regionalisme de barretina i espardenyà. En qualsevol cas, l'exposició organitzada pel Museu Comarcal de la Garrotxa, a partir d'una selecció d'obra i un laboriós estudi de Joan Sala i Plana que servia de fet com a catàleg complet de la mostra, ha permès restituir a Josep Berga i Boix la condició d'artista que es mereix.

Paisatges inspirats per la fronda garrotxina, pel canvi de les estacions o per la lluminosa florida del fajol; retrats de burgesos i terratinents en què la riquesa adopta sempre una mirada inquisitiva i inquietant, i escenes de gènere sobre una pagesia idealitzada i devota que explica contes a la vora del foc o celebra el silenci davant d'un oratori erigit al revolt d'un camí, constitueixen els àmbits temàtics d'una exposició formada principalment per obres de col·leccions particulars que donaven a la proposta un valor suplementari pel fet de posar a l'abast unes pintures d'accés restringit. A través del conjunt, s'apreciava l'esforç d'aquest fill de masovers de la Pinya, que va haver de fer de pintor de parets gran part de la seva vida, per copsar l'essència del paisatge local amb un llenguatge universal, i això a pesar que, com va escriure un dels seus estudiosos, Joan de Garganta, va estar «condemnat a nodrir-se de deixalles, sense veure en tota la seva vida un bon museu ni estar en contacte directe amb cap moviment renovador».

Eva Vázquez